

Capitolul XII

Sancțiunea contravențională

§ 12.1. Definirea și trăsăturile sancțiunii contravenționale

Orice normă juridică cuprinde consecințele ce survin în cazul nerespectării dispoziției normei, adică sancțiunea la care este expus cel care a nesocotit această dispoziție⁷¹. Sancțiunea juridică este abordată sub aspect teoretic⁷² și alte aspecte, fiind definită ca “orice măsură pe care o normă de drept o statornicește drept consecință, pentru cazul în care preceptul său va fi nesocotit”⁷³.

Dintre diversele tipuri de sancțiune juridică, un loc important ocupă sancțiunea juridică contravențională, care reprezintă o măsură de constrângere sau reeducare, aplicată contravenientului în scopul corectării și reeducării acestuia, precum și prevenirii comiterii contravențiilor.

Noțiunea *sancțiune contravențională* este susceptibilă de următoarele accepții:

- a) element al normei contravenționale sau consecința încălcării dispoziției normei respective;
- b) edictarea unui act normativ contravențional, adică edictarea sau adoptarea unei legi contravenționale;
- c) element al raportului juridic contravențional de constrângere, adică o specie de sancțiune socială care constă în transpunerea în realitate a elementului normei juridice contravenționale ce conține consecința încălcării dispoziției normei respective și
- d) instituție de drept contravențional, adică instituția alcătuită din ansamblul normelor juridice care reglementează genurile și speciile de consecințe ale încălcării dispozițiilor normelor contravenționale.

Instituția de bază a dreptului contravențional - sancțiunea - este reglementată în capitolele 3 și 4 din *Codul cu privire la contravențiile administrative*, locul principal ocupându-i cadrul sancțiunilor contravenționale și modul de aplicare a acestora.

¹ Costică Bulai, *Drept penal*, partea generală, București, 1991, p. 200.

² Mihai Bădescu, *Teoria răspunderii și sancțiunii juridice*. Lumina Lex, București, 2001; Lidia Burac, *Răspunderea și sancțiunea juridică*, Editura Lumina Lex, București, 1997.

⁷³ Vintilă Dongoroz, *Drept penal*, București, 1999, p. 456.

Ea este reglementată în cadrul uneia dintre cele trei instituții fundamentale ale dreptului contravențional, alături de contravenție și de răspunderea contravențională. În concepția legiuitorului, sancțiunile sunt efectul răspunderii contravenționale, iar aceasta, la rândul său, este consecința juridică a comiterii contravenției.

Sancțiunile contravenționale sunt consecințele pe care legea contravențională le impune în cazul încălcării preceptelor sale, măsurile de constrângere pe care le atrage comiterea contravențiilor și, concomitent, instrumentele de realizare și restabilire a ordinii de drept.

Din această definiție rezultă că sancțiunea contravențională are un dublu caracter: unul coercitiv (măsură de constrângere) și altul corectiv (mijloc de reeducare), fiecare dintre implicând o finalitate distinctă.

Privite în cadrul general al sancțiunilor juridice, sancțiunea contravențională dispune de anumite trăsături caracteristice:

- a) este o măsură coercitivă ce se concretizează într-o anumită privațiune, sau restricție, sau obligație silită, impusă persoanei vinovate de comiterea contravenției;
- b) este un mijloc de reeducare, adică, pe lângă caracterul său represiv, are un puternic rol și efect educativ, de împiedicare a repetării conduitei antisociale, de îndreptare a contravenientului, de formare și permanentizare în conștiința acestuia a convingerii că respectarea legii este o necesitate;
- c) este un mijloc de constrângere statală, deoarece nu poate fi aplicat decât de stat, prin organe competente, în numele legii;
- d) se aplică numai în cazul comiterii unei contravenții, adică nu există sancțiune fără contravenție;
- e) se aplică numai față de contravenient, adică nu poate fi aplicată decât celui vinovat de comiterea contravenției, neexistând deci răspundere contravențională pentru fapta altei persoane;
- f) se aplică în scopul prevenirii comiterii de noi contravenții, adică prin aplicarea și executarea sancțiunii contravenționale nu se urmărește cauzarea unor suferințe fizice sau morale contravenientului, ci îndreptarea acestuia, prevenirea comiterii în viitor de noi contravenții sau alte fapte cu pericol social concomitent, prin efectul exemplarității sale, ea servește și acțiunii de prevenție generală.

§ 12.2. Scopul și funcțiile sancțiunii contravenționale

În articolul 22 CCA se prevede că “sancțiunea administrativă este o măsură de răspundere și se aplică în scopul educării persoanei care a comis o

contravenție administrativă, în spiritul respectării legilor, precum și în scopul de a se preveni comiterea unor noi contravenții atât de către contravenientul însuși, cât și de alte persoane”.

Realizarea scopului sancțiunii contravenționale include atât prevenția specială, adică preîntâmpinarea comiterii de noi contravenții de către cel sancționat, cât și prevenția generală, adică preîntâmpinarea comiterii de noi contravenții de către alte persoane predispuse să încalce legea contravențională.

În vederea obținerii scopului său, sancțiunea contravențională îndeplinește anumite funcții, și anume:

- a) funcția de constrângere, ceea ce presupune că sancțiunea impune restricții celui vinovat de comiterea contravenției și reprezintă echivalentul pe plan sancționator al gradului de pericol social al contravenției. Constrângerea reprezintă un element important pentru eficiența scopului sancțiunii, fiindcă exprimă corelația dintre gravitatea contravenției și severitatea sancțiunii;
- b) funcția de reeducare, ceea ce presupune că aplicarea și executarea sancțiunii contravenționale urmărește scopul de a forma o atitudine corectă față de societate, față de ordinea de drept și față de regulile de conviețuire socială. Reeducarea reprezintă transformarea conștiinței contravenientului, combaterea și lichidarea concepțiilor și deprinderilor antisociale;
- c) funcția de exemplaritate, ceea ce presupune că sancțiunea contravențională influențează asupra altor persoane nestatornice de a se abține în a comite contravenții, exercitând asupra acestora convingerea privind inevitabilitatea răspunderii contravenționale în cazul dacă vor comite contravenții;
- d) funcția de eliminare, ceea ce presupune că în cazul contravențiilor cu un grad sporit de pericol social, contravenientul poate fi izolat temporar de societate. Eliminarea are loc numai în cazurile strict prevăzute de lege și se realizează ori de câte ori sancțiunea arestului administrativ se execută în locuri de deținere.

§12.3. Sistemul de sancțiuni contravenționale

Legislația Republicii Moldova prevede pentru comiterea contravențiilor aplicarea următoarelor sancțiuni, enumerate expres în art. 23 CCA:

- 1) avertismentul;
- 2) amenda;
- 3) ridicarea contra echivalent a obiectului care a constituit instrumentul comiterii sau obiectul nemijlocit al contravenției;
- 4) confiscarea obiectului care a constituit instrumentul comiterii sau obiectul nemijlocit al contravenției;
- 5) privarea de dreptul special, acordat cetățeanului

respectiv (de dreptul de a conduce mijloacele de transport, de dreptul la vânătoare); 6) arestul administrativ și 7) expulzarea.

Cadrul de sancțiuni statornic în CCA cuprinde două categorii, diferențiate după modul de aplicare, și anume; sancțiuni principale și sancțiuni complementare.

Conform art. 24 CCA, ridicarea contra echivalent și confiscarea obiectelor pot fi aplicate atât ca sancțiuni administrative principale, cât și ca cele complementare; celelalte sancțiuni administrative, menționate în prima parte a articolului 23 din Cod, pot fi aplicate numai ca sancțiuni administrative principale.

Pentru o contravenție administrativă poate fi aplicată fie o sancțiune principală, fie o sancțiune principală și una complementară.

Avertismentul (art. 25 CCA) înseamnă atragerea atenției contravenientului cu condiția că nu va mai repeta încălcarea dată.

Amenda (art. 26 CCA) este o sancțiune cu caracter pecuniar, care constă într-o sumă de bani pe care contravenientul este obligat să o plătească în contul statului.

Ridicarea contra echivalent a obiectului care a constituit instrumentul comiterii sau obiectul nemijlocit al contravenției (art. 27 CCA) constă în luarea silită și comercializarea ulterioară a acestui obiect, cu restituirea sumei de bani obținute fostului proprietar, reținându-se cheltuielile pentru comercializarea obiectului ridicat. Pentru a fi ridicat contra echivalent se cere ca acest obiect să fi fost destinat, folosit ori rezultat din contravenție.

Confiscarea obiectului care a constituit instrumentul comiterii sau obiectul nemijlocit al contravenției (art. 28 CCA) constă în transformarea silită și în mod gratuit a acestui obiect ridicat în proprietatea statului. Pentru a fi confiscat se impune ca obiectul ridicat să fi fost destinat, folosit ori rezultat din contravenție.

Privarea de dreptul special acordat cetățeanului respectiv (art. 29 CCA) constă în a interzice contravenientului de a conduce mijloace de transport și de a purta arme de vânătoare.

Arestul administrativ (art. 30 CCA) constă în izolarea de societate a contravenientului prin încarcerarea acestuia, sub regimul prevăzut de CCA, pe termen de până la 30 de zile. Sancțiunea respectivă se stabilește în cazurile prevăzute expres și direct în lege. Arestul administrativ nu poate fi aplicat față de femeile gravide, față de femeile care au copii în vârstă de până la doisprezece ani, față de persoanele care n-au atins vârsta de optsprezece ani, față de invalizii de gradele unu și doi, față de militarii și supușii serviciului militar chemați la concentrare, precum și față de persoanele din efectivul de soldați și din corpul

de comandă al organelor afacerilor interne.

Expulzarea din Republica Moldova poate fi aplicată ca sancțiune administrativă față de cetățenii străini și apatrizi pentru comiterea contravenției administrative ce încalcă ordinea publică sau orânduirea de stat (art. 23, alin. 2 CCA). Măsura expulzării poate fi dată de instanța de judecată pe o durată nedeterminată, când sunt întrunite următoarele condiții:

- a) contravenientul este cetățean străin sau apatrid (fără cetățenie), iar acesta din urmă nu are domiciliu în Republica Moldova;
- b) din datele cauzei trebuie să rezulte că rămânerea contravenientului în Republica Moldova constituie o stare de pericol social;
- c) contravenția comisă atentează asupra ordinii publice sau orânduirii de stat stabilite în Republica Moldova;
- d) trebuie să nu existe motive întemeiate de a concluziona că prin expulzare persoana va fi supusă la tortură, tratament inuman sau la pedeapsa cu moartea în țara în care urmează a fi expulzată;
- e) expulzarea trebuie să aibă ca destinație statul al cărui cetățean este contravenientul sau pe teritoriul căruia își are domiciliul.

§12.4. Aplicarea sancțiunii contravenționale

Pentru ca sancțiunea contravențională să-și atingă scopul preventiv, ea trebuie aplicată în raport cu fiecare contravenție și cu fiecare persoană trasă la răspundere contravențională.

Instituția aplicării sancțiunii contravenționale își are fundamentul juridic în dispozițiile capitolului 4 din CCA și se realizează în baza, în condițiile și în limitele stabilite strict de legea contravențională.

Regulile generale de aplicare a sancțiunii sunt, potrivit art. 32 CCA, următoarele:

- a) dispozițiile părții generale a CCA, cum ar fi: reglementările referitoare la scopul și funcțiile sancțiunii contravenționale, la sistemul de sancțiuni contravenționale, la acțiunea circumstanțelor de agravare sau atenuare;
- b) limitele de sancțiune fixate în partea specială a CCA, care, fiind expresia gradului de pericol social abstract al unui gen de contravenții, corespund și pericolului social concret al contravenției pentru care urmează să se stabilească sancțiunea;
- c) gradul de pericol social al contravenției comise, care se caracterizează prin atingerea adusă atât obiectului juridic principal, cât și obiectului

juridic adiacent, prin opțiunea contravenientului pentru anumite acțiuni sau inacțiuni constitutive sau prin semnificație constitutivă sau prin semnificație cantitativă a rezultatului contravențional;

- d) persoana contravenientului, care presupune că la aplicarea sancțiunii este obligatoriu să se țină seama de elementele care caracterizează persoana: starea psihologică a acesteia, modul în care s-a dezvoltat, trăiește și activează, comportamentul în societate înainte și după comiterea contravenției;
- e) circumstanțele care atenuează sau agravează răspunderea contravențională, adică acele stări, situații, calități sau alte date ale realității care, deși nu fac parte din conținutul cantitativ al contravenției, au totuși legătură fie cu contravenția comisă, fie cu persoana contravenientului și determină aplicarea minimă (blândețe) sau maximă (înăsprire) a sancțiunii.

Circumstanțele ce atenuează răspunderea contravențională sunt enumerate cu titlu exemplificativ în art. 33 CCA:

1) penitența sinceră a vinovatului; 2) prevenirea de către vinovat a urmărilor dăunătoare ale contravenției, repararea benevolă a prejudiciului sau înlăturarea daunei pricinuite; 3) comiterea contravenției sub influența unei puternice emoții sufletești ori în virtutea unui concurs de grave împrejurări personale sau familiale; 4) comiterea contravenției de către un minor; 5) comiterea contravenției de către o femeie gravidă sau de către o femeie care are copil în vârstă de sub un an.

Legislația Republicii Moldova poate prevedea și alte circumstanțe ce atenuează răspunderea pentru contravenția administrativă. Organul (persoana cu funcție de răspundere) care examinează cazul cu privire la contravenția administrativă poate declara drept atenuante și circumstanțele neprevăzute în legislație.

Circumstanțele ce agravează răspunderea contravențională sunt enumerate cu titlu limitativ în art. 34 CCA: 1) continuarea comportamentului ilicit, contrar cererii persoanelor împuternicite pentru aceasta de a înceta acest comportament; 2) comiterea a doua oară în decursul unui an a unei contravenții similare, pentru care persoana a fost deja supusă unei sancțiuni administrative; comiterea contravenției de către o persoană care a săvârșit anterior o infracțiune; 3) atragerea în contravenție a unui minor; 4) comiterea contravenției de un grup de persoane; 5) comiterea contravenției în condițiile unor calamități naturale sau în alte împrejurări excepționale; 6) comiterea contravenției în stare de ebrietate. Organul (persoana cu funcție de răspundere) care aplică sancțiunea administrativă poate, în funcție de caracterul contravenției

administrative, să nu considere circumstanța respectivă ca agravantă.

Conform art. 35 CCA, în cazul comiterii de către una și aceeași persoană a două sau mai multe contravenții administrative sancțiunea se aplică pentru fiecare contravenție în parte.

Dacă o persoană a comis câteva contravenții administrative, privitor la care cazurile se examinează de unul și același organ (de una și aceeași persoană cu funcție de răspundere), sancțiunea se aplică în limitele stabilite pentru contravenția mai gravă. În asemenea caz la sancțiunea principală poate fi adăugată una din sancțiunile complementare, prevăzute de articolele referitoare la răspunderea pentru oricare din contravențiile comise.

Termenele sancțiunii contravenționale sunt reglementate în articolele 36-38 din CCA.

Termenul de arest administrativ se calculează în zile, de privare de un drept special - în ani, în luni sau în zile.

Sancțiunea contravențională poate fi aplicată nu mai târziu de trei luni de la comiterea contravenției, iar în cazul contravenției continue - nu mai târziu de trei luni de la descoperirea ei.

În cazul contravențiilor în domeniul impozitelor, taxelor, primelor de asigurare și disciplinei financiare, sancțiunea se aplică nu mai târziu de un an de la data comiterii contravenției.

În cazul refuzului de a intenta proces penal sau în cazul clasării procesului penal, dar dacă în acțiunile persoanei există indicii ale contravenției administrative, sancțiunea administrativă poate fi aplicată nu mai târziu de trei luni de la data adoptării hotărârii cu privire la refuzul de a intenta un proces penal sau de a-1 clasa.

Termenele prevăzute, menționate deja, se suspendă din momentul încheierii examinării în fond a cauzei până la pronunțarea de către instanța de judecată a hotărârii definitive, dar nu pot depăși un an de la data comiterii contravenției.

Termenele prevăzute expuse nu se extind asupra cazurilor de aplicare, în baza *Codului vamal*, a confiscării obiectelor de contrabandă.

Dacă persoana supusă unei sancțiuni contravenționale n-a comis, în decurs de un an după executarea sancțiunii, o nouă contravenție, se consideră că această persoană n-a fost supusă sancțiunii contravenționale.

§ 12.5. Repararea pagubelor produse prin contravenție

Aplicarea sancțiunii contravenționale nu exclude obligația de despăgubire a contravenientului pentru pagubele pricinuite prin contravenție.

Potrivit art. 39 din CCA, dacă în urma contravenției s-a pricinuit o pagubă materială unei persoane fizice sau juridice, organul (persoana cu funcție de răspundere), rezolvând chestiunea cu privire la aplicarea sancțiunii pentru contravenție, este în drept să soluționeze concomitent chestiunea reparării de către cel vinovat a pagubei materiale, dacă suma ei nu depășește mărimea unui salariu minim, iar instanța judecătorească - indiferent de mărimea pagubei.

În celelalte cazuri chestiunea cu privire la repararea pagubei materiale pricinuite prin contravenția administrativă se rezolvă pe calea procedurii judiciare civile.

În această ordine de idei cităm și prevederile art. 40 din CCA, unde se arată că aplicarea sancțiunii contravenționale nu absolvește persoana care a comis contravenția de executarea obligației pentru neîndeplinirea căreia a fost aplicată sancțiunea respectivă.

Acțiunea civilă în procedura contravențională poate fi intentată la cererea persoanei căreia i-au fost pricinuite prejudicii materiale, morale sau, după caz, i-a fost adusă daună reputației nemijlocit prin fapta interzisă de legea contravențională sau în legătură cu comiterea acesteia.

Soluționarea acțiunii civile în procedura contravențională se efectuează de către organul competent o dată cu soluționarea cazului contravențional.

În cazul când, pentru a stabili exact suma despăgubirilor cuvenite părții vătămate, organul competent admite, în principiu, acțiunea civilă, urmează ca asupra cuantumului despăgubirilor cuvenite să hotărască instanța civilă.

Precizăm, în final, că în toate cazurile de antrenare a răspunderii delictuale civile, pagubele trebuie să fie produse numai prin comiterea contravenției, cu care trebuie să fie în raport de cauzalitate.